

El cas Murdoch: la cartografia d'un femer

La política del "tot s'hi val" malmet la credibilitat dels mitjans i perverteix les relacions entre premsa i poder

MILAGROS PÉREZ OLIVA

Periodista

Periodisme de claveguera. Així havia estat definit el que practicava la premsa groga britànica. Però ara hem vist que el periodisme de claveguera no només vulnerava de forma sistemàtica el codi ètic de la professió periodística, sinó que també havia vulnerat de forma reiterada el Codi Penal. Tot s'hi val per aconseguir una exclusiva. Aquest és el plantejament que apareix darrere l'escàndol de les escoltes del diari sensacionalista *News of the World*, propietat del magnat australià Rupert Murdoch. Però més enllà de les derivades judicials, el que el cas Murdoch ha posat de manifest és la perillosa relació que s'estableix entre determinada premsa i els poders públics quan la premsa actua amb la voluntat d'incidir, i si és possible condicionar, d'acord amb els seus interessos particulars, l'agenda política. Un exemple de fins a quin punt pot arribar el joc de favors i dependències mútues entre la premsa i la política quan tots dos anteposen el interessos particulars als públics. Hi ha un tipus de periodisme que tendeix a embrutar tot el que toca i constitueix una amenaça per a la credibilitat dels mitjans en general i també per a la mateixa democràcia, ja que perverteix les regles del joc. Afortunadament també, ha estat una part de la premsa la que, amb una tenaç investigació, ha permès destapar la brutícia, trencant així una vella dita segons la qual gos no mossega gos.

Recordem el cas. L'escàndol va esclatar el 4 de juliol passat quan el diari *The Guardian* va revelar que *News of the World*, la capçalera amb més audiència del Regne Unit, amb tres milions d'exemplars cada diumenge, havia interceptat l'any 2002 el telèfon mòbil d'una noia de 13 anys, Milly Dowler, que havia desaparegut. Mentre la policia investigava, el diari no només va intervenir el mòbil de la noia sinó que hi va esborrar missatges de la bústia de veu perquè n'hi poguessin entrar de nous i tenir així informació privilegiada del cas. Aquesta manipulació va fer creure a la família i a la policia que la noia era viva, quan en realitat havia estat violada i assassinada poc després de la seva desaparició.

El que va resultar explosiu és que no era el primer cas, encara que sí el més repugnant. Un periodista del diari groc havia estat ja condemnat per escoltes il·legals. Aquesta revelació posava al descobert que el que fins llavors s'havia destapat no eren casos aïllats, sinó una pràctica habitual propiciada per la direcció de la qual es van tenir els primers indicis quan el diari va publicar certs detalls d'un tractament mèdic del príncep Guillem que no podien ser coneguts de cap altra manera. Segons les primeres estimacions, *News of the World* ha espiat més de 4.000 persones, principalment famosos del món de l'espectacle, la cultura i els esports, però també polítics i empresaris i fins i tot membres de la família reial.

La notícia ha impactat com un míssil amb càrrega nuclear sobre el cor mateix de News Corporation, l'imperi mediàtic més gran del món, i ha deixat malferida News International, la filial britànica del grup, que controla el 40% de la premsa del Regne Unit. Tot un poder que Rupert Murdoch exercia a consciència, fins al punt que es donava per fet que cap polític podia aspirar a ser escollit primer ministre sense el recolzament del totpoderós magnat de la premsa, i menys amb la seva oposició.

Portada de l'últim número de *News of the World*, una capçalera amb 168 anys d'història que ha esdevingut el gran referent del "periodisme de claveguera" practicat pel grup Murdoch.

Capçalera de *The Sun*, el diari ultragroc britànic del grup Murdoch.

Ràpidament es va veure que les conseqüències de l'escàndol podien ser devastadores. El periodisme de claveguera comporta corrupció, i la corrupció no prospera sense la col·laboració de molta gent ben situada en les estructures del poder. El cas *News of the World* ha mostrat, amb tota cruesa, els efectes catastròfics d'unes pràctiques periodístiques que entronitzen com a criteri suprem el "tot per l'audiència", i l'obscuritat de les relacions que estableix el periodisme corrupte amb les fonts informatives. L'audiència es la base del poder que després s'utilitza per defensar posicions polítiques i també els interessos corporatius del propi grup mediàtic. El cas ha mostrat també com de vulnerable és la democràcia quan premsa i poder polític entren en una dinàmica de mútua dependència en la defensa dels interessos particulars a una i altra banda.

Conscient que el dany del descrèdit podia escampar-se per tot el grup com una gangrena, Rupert Murdoch va decidir amputar el membre necrosat i va tancar *News of the World* malgrat els seus 168 anys d'història, com a tallafocs per evitar conseqüències pitjors. El tancament, però, no va apaivagar ni l'enuig de l'opinió pública ni l'espiral de conseqüències. Tres mesos després, l'assumpte ha comportat de moment la detenció i imputació judicial de l'agosarada Rebekah Brooks, mà dreta de Rupert Murdoch, que havia dirigit els diaris sensacionalistes del grup, *News of the World* i *The Sun*, abans d'ascendir al càrrec de consellera delegada de News International; ha minat greument la confiança en la policia, i ha provocat la dimissió del cap i el sots-cap de Scotland Yard per la passivitat policial en la investigació de les escoltes periodístiques.

El cas Murdoch és un exemple de fins a quin punt pot arribar el joc de favors i dependències mútues entre la premsa i la política quan tots dos anteposen els interessos particulars als públics

---

La seqüència de les revelacions, vista amb perspectiva, és demolidora. Que la policia cobrava per donar informació se sabia almenys des del 2003, perquè Rebekah Brooks, llavors directora

de *The Sun*, ho havia reconegut davant una comissió parlamentària. S'investigava el cas d'un reporter de *News of the World*, Clive Goodman, que hauria contractat un detectiu privat, Glenn Mulcare, per obtenir informació mitjançant escoltes il·legals. El cas es va saldar amb una condemna de presó per a tots dos imputats, però la cosa no va anar més enllà.

El 2009, una investigació del periodista Nick Davies publicada a *The Guardian* va revelar que les escoltes il·legals no eren un cas aïllat, sinó una pràctica generalitzada a *News of the World*, i és que correus intercanviats a la redacció demostraven que les escoltes de Goodman i del detectiu privat eren conegudes per diverses persones i càrrecs de la redacció. També es va saber que James Murdoch, fill del magnat i màxim responsable de News Corporation, havia arribat a un acord secret per pagar més d'un milió de dòlars a un publicista del món de l'espectacle, Max Clifford, a canvi d'amagar que el seu telèfon havia estat punxat pel diari.

Arran d'aquestes notícies, la policia va anunciar una investigació però va concloure que no hi havia res de nou respecte del que ja s'havia investigat en el cas Goodman. Es va obrir també una investigació parlamentària, però els diputats no van tenir la gosadia d'anar a fons en un assumpte que afectava el temut Murdoch. El seu poder no només no havia minvat a causa del que s'havia publicat fins llavors, sinó que un dels seus homes de confiança, el que havia estat director de *News of the World*, Andy Coulson, havia estat designat cap de premsa del candidat a primer ministre pel partit conservador, David Cameron, i després cap de comunicació del Govern.

Omertà a la política, *omertà* també a la pròpia premsa. Cap altre mitjà es va fer ressò en aquell moment de les revelacions publicades per *The Guardian*, la qual cosa indica, segons explica el seu director, Alan Rusbridger, en un article a *El País*, com de sols es trobaven en la seva denúncia i la por que tothom tenia de les possibles represàlies del magnat de la premsa. Només *The New York Times*, a qui Rusbridger va demanar solida-

ritat informativa, es va preocupar del cas i va enviar un equip propi d'investigació que va corroborar el treball de Nick Davies i va aportar a més nous elements per esbrinar el cas. El diari de Nova York, a qui Rupert Murdoch ha posat en el seu punt de mira, va aportar nous testimonis dels delictes comesos, dos dels quals van accedir a parlar públicament, la qual cosa va motivar una segona investigació de Scotland Yard tan poc entusiasta com l'anterior i amb les mateixos resultats.

Tan clamorosa com l'evasiva actitud de la policia i les poders polítics ha estat la passivitat dels òrgans d'autoregulació de la premsa. Existeix al Regne Unit una comissió de queixes a la que correspon vetllar pel compliment de les normes ètiques del periodisme. Era evident que aquestes normes s'estaven incomplint. ¿Per què no va actuar? Una de les conseqüències de l'escàndol ha estat, de retruc, el descrèdit dels mecanismes d'autoregulació professional. La qual cosa ha donat peu a cíniques crides per regular la pràctica del periodisme per part d'aquells que més han contribuït a la seva degradació. Tesi a la que s'hi ha sumat també David Cameron, deixant de banda que havia decidit nomenar Coulson cap de premsa del Govern malgrat que el propi Rusbridger li havia advertit personalment, durant la campanya electoral, que el diari disposava de proves, encara no publicables per raons legals, de les activitats il·lícites de *News of the World* quan Coulson n'era el director.

“Poques vegades una sola notícia ha tingut efectes tan volcànics”, escriu Rusbridger, sobre la revelació de la manipulació del telèfon mòbil de la noia segrestada el 2002. En realitat, era volcànic perquè el que emergia era la radiografia d'un podrimmer, d'un femer pestilent. La prova de com exercia el seu poder aquell a qui tots temien tant. I com d'estretes eren les relacions entre Murdoch i els polítics en exercici. Relacions molt personals: bastant després que esclatés l'escàndol, i quan ja era molt evident que l'ex-primer ministre laborista Tony Blair havia passat de puntetes per l'assumpte, es va saber que Blair era el padrí d'una de les filles petites de Murdoch. Un bateig a la riba del riu Jordà, en companyia de la reina Rània de Jordània.

Aquell bateig, ¿era fruit d'una amistat desinteressada o tenia quelcom a veure amb el suport que Blair havia rebut dels diaris de Murdoch després que el 1994 es convertís en el líder laborista i principal valedor de l'anomenada tercera via? En el seu moment va causar una gran sorpresa que els diaris de Murdoch, des del seriós *The Time* al molt groc *The Sun*, que sempre havien recolzat els candidats conservadors, es decantessin ara de cop per la jove promesa laborista. Durant els anys de govern de Blair, News International s'havia consolidat, i quan el 2011 va esclatar l'escàndol era a punt de fer-se amb el 100% del capital de la plataforma de televisió, BSkyB, a la que pertany Sky News i de la quals tenia ja el 39%.

¿És normal que premsa i política portin les seves relacions fins al terreny personal? ¿Quin tipus de complicitats es basteixen en aquestes trobades familiars? En realitat, són relacions interessades i poden ser considerades inapropiades perquè perverteixen la finalitat a la que tant el periodisme com de la política es deuen. Inapropiades i perilloses perquè posen les seves activitats al servei, no dels ciutadans o de l'interès general, sinó dels respectius interessos partidistes o corporatius.

La investigació independent que du a terme el magistrat Brian Leveson prefigura ja la cartografia d'aquestes relacions inapropiades. Que duien a conductes periodístiques també inapropiades. Primer es va voler fer veure que l'assumpte de les escoltes il·legals era una qüestió d'un parell d'eixebrats de la redacció que, pel seu compte i de manera incontrolada, havien recorregut a procediments irregulars per tal de triomfar. Periodistes

---

La filial britànica del grup mediàtic de Murdoch controla el 40% de la premsa del Regne Unit. Tot un poder que Murdoch exercia a consciència, fins al punt que es donava per fet que cap polític podia aspirar a ser escollit primer ministre sense el recolzament del totpoderós magnat de la premsa, i menys amb la seva oposició

---

víctimes de la seva ambició en un món altament competitiu. I és cert que aquest tipus de periodisme, capaç de tot per una exclusiva, pot arribar a destruir els propis periodistes. Trista lliçó també en aquest terreny. Un dels reporters de *News of the World* que es va atrevir a reconèixer les pràctiques il·legals, havia caigut en un pou d'addicció en compartir alcohol i cocaïna amb les fonts per tal d'aconseguir noves exclusives. I ho va pagar amb la vida: va ser trobat mort molt poc després de fer públic el seu demolidor testimoni.

És possible que un periodista perdi el cap per una exclusiva. Però difícilment quedarà en un fet aïllat si per aconseguir-la ha de pagar. Pagar per la informació: aquest és el veritable nus de la qüestió. Els diaris seriosos tenen prohibit en els seves normes internes pagar per una informació. En el cas de *News of the World*, les pràctiques irregulars havien costat massa diners com per limitar-se a una qüestió individual. Directius del propi diari van confirmar davant la comissió parlamentària d'investigació que la cúpula del grup

Murdoch coneixia els procediments; després, tant Rupert Murdoch com el seu fill James ho negarien solemnement. En realitat, el diari havia pagat una indemnització de 425.000 lliures al que era un alt executiu de l'associació de futbolistes britànics, Gordon Taylor, després que el 2008 denunciés *News of the World* per haver punxat el seu telèfon. Una quantitat que no passa desapercebuda a cap cúpula directiva de cap mitjà.

El cas *News of the World* ha mostrat, amb tota cruessa, els efectes catastròfics d'unes pràctiques periodístiques que entronitzen com a criteri suprem el "tot per l'audiència", i l'obscenitat de les relacions que estableix el periodisme corrupte amb les fonts informatives

---

També la decisió de pagar la costosa defensa del reporter Clive Goodman, l'únic dels implicats que fins ara ha anat a la presó per les escoltes il·legals. Aquest reporter cobria la informa-

ció sobre la casa reial britànica. En una carta que es va conèixer en el curs de la investigació parlamentària, Goodman afirmava que l'assumpte de les escoltes telefòniques il·legals havia estat "amplament debatuda" als consells editorials. La qual cosa compromet, no només els directius de *News International*, sinó al mateix primer ministre, el conservador David Cameron, ja que qui presidia en aquell moment els consells editorials com a director de la publicació era precisament Andy Coulson, el que després va ser el seu cap de premsa.

Quan l'escàndol va esclatar, Murdoch acabava d'obtenir la llum verda preliminar del Govern presidit per Cameron per poder fer-se amb el control, per 8.000 milions de lliures, del canal BSkyB, que monopolitza els drets de retransmissió de la lliga de futbol anglesa. Igual que abans havia ignorat les advertències del director de *The Guardian*, Cameron havia ignorat després la recomanació de l'Ofcom, una mena de comissió nacional de les telecomunicacions, que considerava que l'operació podia vulnerar les normes de la competència, i per tant, havia de sotmetre's a l'anàlisi de les autoritats reguladores de la competència.

És pot extrapolar al nostre país el que ha passat al Regne Unit? No hi ha notícies que cap diari hagi anat tan lluny com *News of the World*. En el nostre país no ha arrelat un model de premsa groga i populista com el que a Gran Bretanya aconsegueix tirades milionàries. Però sí que tenim indicis preocupants que el criteri de "tot s'hi val" s'estén perillosament. El segment de mercat que ocupa la premsa groga en altres països, a casa nostra està ocupat en part per la premsa del cor. I ací sí que hi trobem similituds perilloses. D'uns anys ençà, la premsa del cor ha entrat en un procés de degradació que inclou la pràctica de pagar per les exclusives, a la que en els darrers temps s'han sumat alguns programes de tele-escombraria.

I també podem observar sovint el mateix tipus de relacions perilloses entre premsa i política. Durant tot aquest temps, Murdoch ha comptat amb l'amistat atemorida dels polítics. I els polítics han buscat el recolzament de Murdoch a les seves aspiracions. El cas

refleixen molt bé el tipus de relació de poder que s'estableix entre ambdues parts. Tots dos es busquen per utilitzar l'altre en defensa dels propis interessos, sabent que hi ha un preu a pagar. Una relació que molt sovint es transmuta en por i submissió. Qui li negarà al magnat que controla el 40% de la premsa britànica ser el padrí de la seva filla? També a casa nostra podem trobar exemples d'aquest tipus de relació. ¿Quin president, ministre o diputat es negarà a anar a la boda d'un director de diari o dels seus fills, sabent que hi són convidats per donar fe de la capacitat de "convocatòria" del mitjà? I quin director no maldarà per figurar entre els invitats il·lustres a la boda de la filla del president?

La promiscuïtat que s'observa entre alguns polítics i alguns periodistes també a casa nostra és inquietant. Convertir esdeveniments de l'esfera familiar o privada en una mena d'actes notariais del poder que es vol exhibir indica que es va més enllà de les relacions merament professionals.

La reacció que han tingut els mitjans del grup Murdoch a les notícies sobre les seves pràctiques delictives mostra, a més, com es pot exercir aquest poder quan convé, amb campanyes de destrucció de l'adversari o, com en aquest cas, la neutralització de les informacions adverses. Aquesta estratègia inclou sovint la distorsió deliberada de la realitat. Amb excepció d'una discreta però digna cobertura per part de *The Times*, els altres mitjans del grup han actuat o bé creant confusió i distorsionant les dades, com en el cas de *The Sun*, o bé atacant durament els diaris que han denunciat les males pràctiques, com ara *The Wall Street Journal*, fins arribar a la defensa numantina que ha fet, per exemple, *The New York Post* o la cadena nord-americana de televisió *Fox*, per als qui, malgrat totes les evidències, les acusacions contra *News of the World* només són un complot de les esquerres per practicar una cacera de bruixes contra el seu amo.

Aquest comportament també el trobem sovint al nostre país. El problema que tenim a Espanya és que una part de la premsa que es diu seriosa utilitza procediments de tabloide, de periodisme groc. El creixent atrinxerament partidista d'una part de la premsa espanyola porta a una peculiar versió del "tot s'hi val". Aquí no es tracta tant del "tot s'hi val" per aconseguir una exclusiva i augmentar l'audiència, que també, com de desgastar, i si es possible arruïnar políticament l'adversari. El procediment és sovint, el mateix: distorsionar la realitat. Utilitzar informacions exagerades, deformades i fins i tot teories mai demostrades, per assetjar qui es considera enemic. Tot això, naturalment, no es fa només per raons ideològiques o polítiques. Són serveis prestats que es pretén veure compensats en forma de publicitat institucional, concessions de freqüències de ràdio o compres en bloc, compensacions que revertiran en més poder per al mitjà.

La influència de determinats mitjans a l'esfera pública espanyola ha arribat a ser tan aclaparadora que de vegades sembla que les directrius polítiques que segueixen els partits no emanen dels seus òrgans de decisió, sinó de determinats cercles mediàtics. El fet que sobrevisquin tants mitjans digitals notòriament deficitaris en l'àmbit del pensament de la dreta no s'explica si no es perquè serveixen a un propòsit: multiplicar els altaveus per tal de fer creure que determinades opinions són amplament compartides, quan en realitat són minoritàries. I per tal d'incrementar, quan convé, la pressió sobre els poders polítics, un mecanisme que s'ha demostrat altament eficaç en els darrers anys.

El problema del "tot s'hi val", sigui quina sigui la finalitat, és que es coneix com i quan comença, però no quan ni com pot acabar. ■

La influència de determinats mitjans a l'esfera pública espanyola ha arribat a ser tan aclaparadora que de vegades sembla que les directrius polítiques que segueixen els partits no emanen dels seus òrgans de decisió, sinó de determinats cercles mediàtics

---